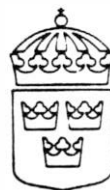

Motion till riksdagen

1989/90:A742

av Stig Gustafsson m.fl. (s)

Sympatiåtgärder vid utländsk arbetskonflikt

Mot.
1989/90
A742—749

Frågan om rätt att vidta sympatiåtgärder i Sverige till förmån för utländsk part var föremål för livlig diskussion vid medbestämmandelagens (MBL) tillkomst. Från den fackliga sidan har alltid hävdats att avgörande för möjligheten att effektivt bistå utländska fackliga organisationer i konflikt är att rama för rätten att vidta sympatiåtgärder är tillräckligt vida.

Den fackliga, ekonomiska och politiska utvecklingen i olika delar av världen ställer fackföreningsrörelsen inför ständigt ökade krav på internationell solidarisering och verksamhet på ett sådant plan. För arbetstagarorganisationerna är det av vitalt intresse att på effektivaste sätt kunna bispringa utländska broderorganisationer i konflikt, komma till rätta med de stora problem som hänger samman med företagsamhetens internationalisering och över huvud taget reagera mot fackliga och politiska missförhållanden i andra länder. Det bör även vara ett allmänt samhällsintresse att underlätta för den fackliga rörelsen att under eget ansvar fullfölja dessa uppgifter. Självfallet skall sådana strävanden inte hindras genom omotiverade restriktioner i lagstiftning eller rättspraxis.

Redan i motion 1975/76:2432 med anledning av proposition 1975/76:105 med förslag till arbetsrättsreform m.m. togs frågan upp om ett klarläggande av de fackliga organisationernas rätt till sympatiåtgärder till förmån för utländsk part.

Arbetskonflikter som berör utländsk part har praktisk betydelse främst i två fall: 1) blockad av fartyg under bekvämlighetsflagg, 2) åtgärder till stöd för arbetstagar i multinationella företag.

Blockaderna mot fartyg under bekvämlighetsflagg har sin grund i den kampanj som 1958 inleddes mot sådana fartyg av Internationella Transportarbetarefederationen (ITF). Blockaden, som utfördes av Svenska Sjöfolksförbundet, har till syfte att förmå bekvämlighetsredaren att utfästa sig att betala löner till besättningen efter den standard som rekommenderas av Internationella Transportarbetarefederationen. Skulle redaren inte teckna ett sådant avtal, vädjar Sjöfolksförbundet till exempelvis Svenska Transportarbetareförbundet att vidta sympatiåtgärder.

Åtgärder mot multinationella företag har hittills förekommit endast i liten skala, men de kan väntas få stor betydelse i framtiden. I första hand kan det bli fråga om att hindra företaget att flytta strejkdirabbad produktion till ett

annat land. I övrigt kan det bli fråga om sympatiåtgärder av de slag som förekommer vid konflikter på den svenska arbetsmarknaden.

Arbetsrättskommittén hade föreslagit att sympatiåtgärd med fackligt syfte skulle vara tillåten, om i annat land vidtagits stridsåtgärd som är lovlig enligt det landets lag eller som i vart fall skulle vara lovlig, bedömd enligt svensk lag. Löntagareservanterna avstyrkte detta förslag, därför att det lade olämpliga band på de svenska fackförbundens handlingsfrihet. Lagtexten i MBL berör inte särskilt arbetskonflikter som har sin bakgrund i förhållanden i andra länder. Vid sin granskning av proposition 1975/76:105 uttalade lagrådet att sympatiåtgärd till stöd för utländsk part skulle i princip vara "tillåten endast under förutsättning att den i utlandet vidtagna primära stridsåtgärden är lovlig". Man kunde dock bortse från "sådana förbud mot stridsåtgärder i den främmande staten, som står i uppenbar strid mot grunderna för rättsordningen i vårt land".

Man kan mena att lagrådets yttrande inte siktar på åtgärder mot fartyg under bekvämlighetsflagg. I detta fall är primärkonflikten ett krav från Svenska Sjöfolksförbundet mot bekvämlighetsredaren som följs av en blockad mot ett fartyg i svensk hamn. Man kan likväl befara att bekvämlighetsredaren hävdar att primäråtgärden inte är lovlig enligt bekvämlighetslandets lag (det kan vara lagen i Liberia, Panama, Cypern, Somalia eller Filippinerna). Under hänvisning härtill kan redaren tänkas stämma något av de berörda svenska fackförbunden till arbetsdomstolen (AD), något som även har hänt i ett antal fall. Högsta domstolen (HD) har i ett mål, det s.k. Nervion-målet (NJA 1987 s. 885), bedömt – och underkänt – giltigheten av ett ITF-avtal som hade tecknats efter blockad i Norrköpings hamn. AD har senast i domarna 1989 nr 120 och 130 behandlat frågan.

När det gäller fackliga åtgärder som berör multinationella företag är det ännu viktigare att de svenska organisationernas handlingsmöjligheter inte blir beskurna. Det är i många fall olämpligt att lovligheten av en sympatiåtgärd i Sverige görs beroende av lovligheten av en primäråtgärd i utlandet. Det är ofta svårt och inte sällan omöjligt att säkert fastställa vad som är lovligt, när det gäller en sådan primäråtgärd. Därtill kommer att strejkrätten kan vara snävt beskuren även i länder med vilkas samhällsskick vi känner stor samhörighet. I ett sådant läge skulle därför, om lagrådets mening fick bli bestämmande, svenska fackförbund vara hindrade att vidta sympatiåtgärd till förmån för utländsk part. Vid bedömningen av reglerna om sympatiåtgärder till förmån för utländsk part har man att beakta regeln i 41 §, första stycket, punkten 1, om förbud mot stridsåtgärder i rättstvister. Gör arbetsgivar sidan invändning mot den fackliga åtgärdens lovlighet, blir det svenska fackförbundet tvunget att invänta arbetsdomstolens avgörande. Även om åtgärden skulle befinnas vara lovlig, kan detta besked komma så sent att sympatiåtgärd inte längre är aktuell.

I sitt svar till lagrådets uttalande förklarade departementschefen att det i princip var riktigt att fackliga sympatiåtgärder i Sverige till förmån för part i utländsk arbetsstrid var avsedda att vara tillåtna under den förutsättningen att den primära arbetsstriden var lovlig. Samtidigt pekade han på att fall kunde uppkomma, i vilka kravet på den primära åtgärdens lovlighet inte kunde upprätthållas och hänvisade bl.a. till de svårigheter som i samman

hanget kunde uppstå vid gränsdragningen mellan stridsåtgärder med fackliga resp. politiska syften.

Mot. 1989/90
A742

Det kunde redan vid MBL:s tillkomst sättas i fråga om departementschefens uttalanden på denna punkt tillräckligt klart angav att lagrådets tolkning av 41 § MBL var alltför restriktiv.

Såväl HD:s som AD:s praxis sådan den kommit till uttryck i bl.a. de ovan nämnda domarna visar att den kritik som framfördes 1976 alltjämt äger sitt berättigande. De farhågor som uttrycktes i motion 1975/76:2432 har besannats. Rättspraxis har ej utvecklats på ett sätt som vi motionärer 1976 hade anledning anta. Den internationella utvecklingen har vidare bekräftat våra farhågor att ett uteblivet klarläggande av rätten till sympatiåtgärder vid utländsk konflikt har fått en hämmande inverkan på svenska fackliga organisationers rätt att vidta sådana åtgärder.

Det bör noteras att AD:s arbetstagarledamöter reserverat sig i båda de ovan nämnda domarna till förmån för en mer generös syn på rätten till sympatiåtgärder. Sålunda anför reservanterna i AD:s dom 1989 nr 130 bl.a.:

Vid införandet av medbestämmandelagen överlämnade lagstiftaren frågan om stridsåtgärder i internationella förhållanden till rättstillämpningen. Ingenting tyder dock på att blockader mot fartyg under bekvämlighetsflagg inte skulle kunna fortgå som tidigare. Tvärtom hänvisar inrikesutskottet i sitt av riksdagen godkända uttalande (InU 1975/76:45. sid. 47) till att i propositionen 1975/76:105 med förslag till arbetsrättsreform m.m. klart sagts ut, att det bör finnas handlingsutrymme för svenska organisationer att delta i internationellt organiserade stödaktioner för arbetare i andra länder.

Mot bakgrund av HD:s och AD:s praxis kan det konstateras att rätten att vidta sympatiåtgärder alltjämt är omgärdad med sådana restriktioner som kritiserades redan i motion 1975/76:2432.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

att riksdagen ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att ge MBL en sådan utformning att lagen tillåter vidtagande av sympatiåtgärder i konflikter med utländsk bakgrund.

Stockholm den 23 januari 1990

Stig Gustafsson (s)

Lennart Andersson (s)

Erkki Tammenoksa (s)

Barbro Evermo Palmerlund (s)